

Pět významných myšlenek 18. konference Forum 2000

Těchto pět myšlenek představuje některé z klíčových bodů, na něž se soustředily debaty na 18. výroční konferenci Forum 2000 (12.–15. října 2014) s tématem „**Nespokojená demokracie: Čtvrt století od železné opony a Tchien-an-menu**“. Představují pouhý zlomek názorů zmíněných během konference, nikoli vyčerpávající seznam.

Omezování demokracie ze strany autoritářských režimů

Diskusní panely zmiňovaly mezinárodní hnutí proti demokracii, které se objevuje jak ve stávajících demokratických zemích, tak v přední linii boje za demokracii. Objevilo se varování, že autoritářské režimy jsou dnes opět na vzestupu a významně brání šíření demokracie. Viceprezident nadačního fondu National Endowment for Democracy [Marc Plattner](#) mluvil o tzv. „velké pěťce“ autoritářských zemí, které představují hrozbu pro demokracii: jsou jimi Čína, Rusko, Venezuela, Írán a Saúdská Arábie. Tyto státy „*vzájemně koordinují svou činnost i na mezinárodní úrovni*“ a přebírají od sebe ty nejučinnější metody kontroly. [Christopher Walker](#), výkonný ředitel Mezinárodního fóra pro demokratická studia v rámci National Endowment for Democracy, popsal tři klíčové oblasti, jejichž prostřednictvím autoritářské režimy získávají vliv: „*potlačováním a podnícáním*“ mezinárodních institucí a norem, manipulováním s médii a působením na mezinárodní „*sféru vzdělávání a spolupráce*“ tyto země „*vytvářejí legendu, z jejíhož základu vychází celá společnost*“. Prezident hnutí Initiatives for China [Jang Ťien-li](#) uvedl, že „*anti-svoboda se stala ideologií a nabízí prostředek proti liberální demokracii*“. Ředitel ázerbájdžánského vysílání RFE/RL [Kenan Alijev](#) naznačil, že v Ázerbájdžánu dnes panují korupce a nepotismus, jaké v historii země nemají období. „*Vláda má pod kontrolou celou informační scénu... alternativní politika nemá žádnou příležitost se rozvíjet... neexistuje svobodná výměna informací... ani žádná nezávislá média*“.

Vnitřní problémy demokratických režimů

Velmi kontroverzním tématem, s nímž se potýká řada intelektuálů, je otázka, zda není demokracie v současnosti v úpadku a jaká je budoucnost zdravé demokracie. Demokracii v dnešní době ničí nízká volební účast a apatie voličů. Lidé nechtějí nést zátěž, jakou představuje občanská zodpovědnost. Delegáti byli v tomto směru poměrně skeptičtí a tvrdili, že demokracie je v úpadku a tento trend bude i nadále pokračovat, nenastane-li posun v politickém přístupu k demokracii jako takové. „*Máme tu demokracii, ale ta už lidi nudí. Demokracie vychází z módy*“, prohlásil bývalý český ministr zahraničí [Karel Schwarzenberg](#). Někdejší španělský předseda vlády [José María Aznar](#) naproti tomu tvrdí, že „*liberální demokracie zůstává i nadále tím nejlepším politickým systémem [a] je nezbytné posilovat víru v ni a trvat na [jejích] klasických pilířích a hodnotách. Nejtěžší výzvou jsou pro demokracii neliberální alternativy, tedy populismus a nacionalismus*“.

Demokracie není univerzální systém

Delegáti se shodli, že je třeba přijmout, že demokracie musí mít v různých společnostech různou podobu: není to univerzální systém vhodný pro všechny. Klasický model demokracie nemusí být vždy tím nejlepším. Egyptský spisovatel a analytik [Tarek Osman](#) prohlásil, že při zavádění demokracie v odlišných kulturách „*může probíhat po stejné trajektorii, ale cíl není vždycky nezbytně týž*“, neboť se liší podle daného kulturního prostředí. Indický politolog [Yogendra Yadav](#) je přesvědčen, že je třeba hledat i takové formy

demokracie, které se nedrží zavedeného scénáře. V Indii například ve vesnicích rozhodují místní rady, nikoli volební zastupitelé.

Akceptování nedostatků demokracie

Je rovněž třeba smířit se s tím, že žádný systém není dokonalý. Nespokojenost je do určité míry samozřejmá. Americký teolog a politolog [Michael Novak](#) prohlásil, že „*myslíme-li to s demokracií vážně, musíme se spokojit s tím, že nebudeme nikdy spokojeni. Demokracie nikdy nebude ráj na zemi*“. [Šlomo Avineri](#), profesor politologie na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě, mu přitakal, že „*demokracie není nějaký utopický sen – je to politický systém, který pracuje s takovými lidmi, jací v něm žijí*“. Zakladatel ukrajinského hnutí Pro.Mova [Jevhen Hlibovitskij](#) zdůraznil, že demokracie se často automaticky považuje za přirozený stav věcí, ale ve skutečnosti se jedná do značné míry o kulturní záležitost, jejíž zavedení vyžaduje hodně práce i času.

Zápas ve světě nekončí

Zatímco Evropa zakouší „nedostatek demokratického zanícení“, zanícení aktivisté po celém světě bojují za demokracii a základní lidská práva. Na konferenci zazněly pohledy z několika oblastí světa.

Na Blízkém východě se bojuje za demokracii v řadě zemí. O arabském světě však nelze mluvit jako o jednolitém celku a v různých společnostech je situace odlišná.

[Čang Čchien-fan](#) z čínské Pekingské univerzity prohlásil, že „*bez demokratického systému je velmi obtížné nastolit právní stát. Přijali jsme spoustu zákonů, ale je obtížné je prosadit. Vláda se nemusí lidem nijak zodpovídat. Jako nedemokratická země hledáme na své problémy řadu řešení, ale marně*“. Padl názor, že potíže v Hong-Kongu dobře odrážejí hlavní problémy, s nimiž se čínské instituce potýkají. Dokud bude v Číně vládnout komunistická strana, nezavládne v Hong-Kongu nikdy plná demokracie.

Zakladatel a šéfredaktor webu Malaysiakini.com [Steven Gan](#) prohlásil, že Indie má schopnost a potenciál stát se inspirací pro prosazování demokracie v celé Asii. Je ale toho názoru, že v Malajsii byla zavedena pouze jakási pseudo-demokracie a že je třeba ještě ujit dlouhou cestu, než bude nastolen skutečně demokratický režim.

[Igor Blažević](#), který na konferenci zastupoval hnutí Burma Educational Initiatives, poznamenal, že situaci v Barmě nelze vyřešit bez nějaké dohody o rozdělení moci: „*Z generálů se stali kapitalisté. Mají v rukou ekonomickou moc a nechtějí se jí vzdát. Vláda není připravena na regulérní volby, mírový proces se zdrhl. [Barma] má před sebou velmi nebezpečný rok a skoro nic není jisté*“.

[Michail Chodorkovskij](#), až donedávna ruský politický vězeň, zdůraznil, že to nejlepší, co může Evropa udělat pro Ukrajinu, je podpořit ji finančně. „*Evropa by také mohla pomoci vyřešit největší problém ukrajinské ekonomiky – korupci*“. Zástupce při Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě [Daniel Baer](#) prohlásil, že „*převládající strategií Ukrajiny jsou reformy*“, ovšem ty budou obtížné a budou vyžadovat hodně času.

[Jiří Schneider](#), ředitel speciálních projektů v Pražském institutu bezpečnostních studií, uzavřel závěrečný panel těmito slovy: „*Měli bychom povzbuzovat svého ducha a umět projevit solidaritu vůči lidem, kteří žijí ve strachu. Vždyť i my jsme to zažili. Aby člověk mohl uskutečnit své sny, musí se cítit svobodný a nesmí se bát*“.

Post Scriptum

Na konferenci byla palčivě znát nepřítomnost několika delegátů. Pozváni byli nositel Nobelovy ceny za mír [Liou Siao-po](#), egyptský bloger a aktivista [Ahmed Maher](#) a venezuelský opoziční politik [Leopoldo López](#) – nemohli se však zúčastnit, neboť jsou ve svých zemích vězněni z politických důvodů. Přijet nemohla ani čínská básnička a fotografka [Liou Sia](#), která je z politických důvodů držena v domácím vězení. Ázerbájdžánská novinářka a aktivistka [Chadidža Ismailová](#) byla už na cestě, avšak ázerbájdžánské úřady ji zadržely na letišti a nedovolily jí na konferenci odcestovat. Nadějí nás však naplnila přítomnost nedávno propuštěných politických vězňů, [Alese Bjaljackého](#) z Běloruska a [Michaila Chodorkovského](#) z Ruska.